

UPPTÄCKARNA

EUROPAS SPÅR



LÄRARHANDLEDNING

Innehåll

Hur jobba med materialet	3
Uppdrag 1: Antikens Grekland	7
Uppdrag 2: Romarriket	12
Uppdrag 3: Medeltiden	16
Uppdrag 4: Renässansen	20
Uppdrag 5: Upptäcktsresor	24
Uppdrag 6: Reformationen	28
Uppdrag 7: Ludvig XIV	32
Uppdrag 8: Upplysningen	36
Uppdrag 9: Revolutionen	39
Uppdrag 10: Industriella revolutionen	43
Avslutande kapitlet: skrivuppgift	47

Upptäckarna: Europas spår

Anpassat för åk 5

Om materialet

Upptäckarna: Europas spår är ett kompletterande undervisningsmaterial för årskurs 5. Det är inte ett heltäckande läromedel, utan ett inspirerande äventyr som väcker nyfikenhet, väver in lite fakta ("skrap-på-ytan") och tränar samarbete.

Materialet består av 10 uppdrag, och varje uppdrag tar cirka **30 minuter** att genomföra. Tanken är att ni gör ett uppdrag i månaden under läsåret.

Inför lektionen

1. Läs igenom hela lektionsupplägget.
 2. Skriv ut:
 - Elevhäftet + introduktionstexten (enbart inför första lektionen)
 - Brevet från Isa & Leo (för att hänga upp i klassrummet)
 - Klurighetsuppgiften (ett ex per grupp, ibland kan du behöva klippa till material)
 3. Förbered en dator/surfplatta per grupp och öppna webbsidan:
<https://www.upptackarna.org/europa> på datorerna/surfplattorna. Alternativt inga datorer/surfplattor för eleverna och istället öppnar du webbsidan på din dator.
 4. Gör en gruppindelning - dela in klassen i grupper om 3(-4)
 5. Häng upp brevet från Isa och Leo på tavlan
-

Under första lektionen

- Introducera Upptäckarna: Finland då och då och läs introduktionstexten högt för klassen.
 - Dela ut Elevhäftet
-

Så här gör du varje gång

1. Rubrik & bild

Börja lektionen med att visa de två första bilderna i bildspelet för dagens uppdrag (rubrikbilderna).

2. Läs brevet och visa tillhörande bildspel

Läs brevet från Isa och Leo med inlevelse. Använd texten från lärarhandledningen – där står även när du ska klicka fram ny slide i bildspelet.

Tips: Läs långsammare vid viktiga avsnitt, upprepa nyckelord och ge korta förklaringar vid behov.

Alt. 2 Eleverna läser brevet

I vissa uppdrag är tanken att du delar ut ett exemplar av brevet till varje grupp och eleverna läser brevet högt inom grupperna. Du kommer fortfarande att läsa brevet högt för dem och visa tillhörande bildspel, men först efter att de löst klurigheten. Glöm inte bort att läsa högt och visa bilder de gånger eleverna läser brevet högt för varandra!

3. Klurigheten

Dela ut klurighetsmaterialet (alltid efter att du läst brevet). Eleverna ska lista ut en **kod** som låser upp uppdragets nästa steg.

Ge inte mer instruktioner än att de ska klura ut ett kodord. Låt dem fundera, testa idéer och samarbeta. Om de kör fast – hjälp dem lite i rätt riktning. Det är viktigt att **lösningen känns som deras egen**.

4. Koden till webbsidan

Eleverna klickar på rätt uppdrags-knapp på webbsidan <https://www.upptackarna.org/europa> och testar koden.

Antingen gör varje grupp det själva, eller så skriver du in rätt kod på din dator och visar webbsidan på tavlan. Där får klassen ett peppande meddelande från Isa och Leo.

OBS! Koden består alltid av enbart VERSALER om inget annat anges. Eleverna behöver vara uppmärksamma på om koden de får består av enbart versaler, gemener eller en blandning.

5. Dokumentation

Låt eleverna rita eller skriva i sina elevhäften vad de lärt sig. Återvänd gärna till detta senare under året.

6. Fortlöpande skrivuppgift

Till varje uppdrag hör en skrivuppgift där eleverna skapar sin egen berättelse. De hittar på en huvudperson – i samma ålder som dem själva – som i berättelsen reser tillsammans med Isa och Leo. Efter varje uppdrag skriver eleverna ett nytt kapitel, där de beskriver vad deras karaktär är med om.

Berättelserna skrivs i jag-form och får gärna innehålla både fakta och fantasi. En skrivmall finns som stöd till varje uppdrag. På så sätt får eleverna bygga upp en egen bok under äventyrets gång.

Brev från Isa och Leo

- Brevtexten är en introduktion till varje nytt tema.
- Skriv ut brevet och häng upp i klassrummet så eleverna kan läsa det själva vid intresse.
- Breven innehåller ett "skrap på ytan" av faktainnehållet – en nyfiken start, inte ett heltäckande faktablock.
- Brevtexten du ska läsa högt för klassen finns i detta dokument. Notera att texten kan skilja sig åt från texten i utskriften och att du har instruktioner till när du ska byta slide i brevtextversionen i detta dokument.

Bildspel

- Starta med rubrikbilderna.
 - I lärarhandledningen står vilka slides som används till varje uppdrag.
 - Följ instruktionerna i brevet om när du ska klicka fram ny slide.
 - I slutet av varje uppdrag finns en bild som hör till klurigheten (eller ibland en tom bild).
-

Klurigheten och kodordet

- Varje uppdrag innehåller en klurighet som leder till ett kodord.
 - Kodordet skrivs med **VERSALER** om inget annat meddelas. Eleverna behöver vara uppmärksamma på om kodordet de får består av enbart versaler, gemener eller en blandning av båda.
 - Rätt kod låser upp uppdraget låsta webbsida och möjliggör att äventyret fortsätter en annan gång.
-

Elevhäfte

- Skriv ut häftet och dela ut till varje elev.
 - Eleverna dokumenterar sina tankar, nya kunskaper eller bilder efter varje uppdrag.
 - Häftet fungerar som minnesstöd och kan användas för repetition senare.
-

Tips!

- Repetera innehållet från breven då och då under terminen.
- Låt eleverna läsa om breven eller gå tillbaka till tidigare klurigheter.

Uppdrag 1: Visdomens vagga – Antikens Grekland och demokratins födelse

Tema: Antikens Grekland – stadsstater, filosofer och demokratins rötter

Mål: Eleven bekantar sig med livet i Aten för ungefär 2500 år sedan, vad demokrati betydde i antiken och vilka idéer filosofer som Sokrates och Platon diskuterade. Eleven får förståelse för hur dessa idéer påverkar vår värld än idag.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Elevhäfte (en per elev) - [Skriv ut här!](#)
 - Introduktionstext till Upptäckarna: Europas spår - [skriv ut här!](#) Ett exemplar
 - Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp (som du delar ut till grupperna efter att du högläst brevet för dem)
 - Presentation:  Upptäckarna - Europas spår Slide 1–11
 - Tillgång till digital enhet för lösenordsinmatning
-

Gör så här:

1. Läs introduktionen till Upptäckarna: Genom Norden högt för eleverna.
2. Häng upp en kopia av Isa och Leos brev på tavlan. Läs texten högt för klassen från detta dokument. Projicera bilderna från tillhörande bildspel på tavlan. I texten (i detta dokument) är det markerat när du ska byta slide. (Börja med slide 1-2 innan du börjar läsa brevet). Tänk på att sänka lästempo och betona viktiga faktakunskaper. Du kan även upprepa för att förtydliga.
3. Dela ut en kopia av brevet från Isa och Leo per grupp när du läst klart och kommit till slide 10.
4. Låt eleverna testa på klurigheten själva en god stund innan du ger instruktioner eller ger dem små ledtrådar.
5. Låt grupper testa kodordet i gruppens dator eller när alla löst uppgiften, skriv in koden på webbsidan via lärardatorn.
6. Avsluta med dokumentation i tillhörande Elevhäfte.
7. Vid ett senare tillfälle fortsätter eleverna skrivandet på sin berättelse "En tidsresa genom Europas historia".

Brev från Isa & Leo

Hej alla historiedetektiver!

Slide 3: Vi har rest tillbaka nästan 2500 år – och landat i en stad som sjuder av liv, röster och tankar:

Slide 4: Aten! Här lever vi just nu i Antikens Grekland. Människor samlas på torgen, pratar politik, berättar sagor om gudar och hjältar – och diskuterar idéer om hur man ska leva.

Slide 5: Ser ni världskartan? Leta upp var ni är – och försök sedan hitta Europa. Kan ni se Grekland?

Slide 6: Där i Grekland ligger Aten, en av de mest kända stadsstaterna i världen just då.

Slide 7: Vi hör en man tala till en grupp människor. Det är Sokrates! Han ställer frågor som får andra att tänka efter – inte bara lyssna. Det är så filosofi föds, ett sätt att söka visdom. Sokrates ansåg att alla kan hitta vägen fram till sanningen genom att ihärdigt ställa frågor. Bland människorna som lyssnar på Sokrates ser vi...

Slide 8: ... Platon, Sokrates elev som precis som Sokrates kommer bli en av historiens mest kända filosofer. Platon grundade det som anses som Europas första universitet.

Slide 9: Vi ser också hur medborgarna samlas på en plats som kallas Pnyx för att rösta. De lägger små stenar i krukor för att välja ledare eller besluta om nya lagar. Det kallas demokrati – ett grekiskt ord som betyder "folkstyre".

Men inte alla får rösta: bara män över 18 år, som är fria och födda i Aten. Kvinnor, slavar och invandrare har ingen rätt att säga sitt. Det är långt ifrån den demokrati vi har idag – men ändå början på en viktig idé!

Slide 10: Det börjar bli dags att ta reda på en kod som hjälper oss att ta oss vidare till nästa plats i Europas historia.

Kan ni lista ut den?

/Tankfulla tidsresenärer – Isa & Leo

Faktaruta – Antikens Grekland

- Antikens Grekland bestod av stadsstater som Aten och Sparta.
 - I Aten utvecklades tidig demokrati – ett sätt att fatta beslut tillsammans.
 - Demokrati betydde folkstyre, men bara fria män fick rösta.
 - Filosofer som Sokrates och Platon diskuterade rättvisa, kunskap och livet.
 - Grekisk kultur och idéer har påverkat konst, politik och filosofi i hela Europa.
-

Klurighet – “Symboliskt”

Dela ut ett brev per grupp efter att du läst brevet högt för dem. Slide 10 ska vara synlig på tavlan. Nu ska eleverna själva lura ut att symbolerna längst ner i brevet hittas på slide 10. Varje symbol motsvarar en bokstav i kodordet.

Hjälp inte eleverna innan de klurat och själva försökt en god stund.

Kodord: LATIN

Text på upplåst webbsida

Ni knäckte koden – bra jobbat!

Att tänka, fråga, diskutera... Det var så idéer formades här i Aten – och det är fortfarande viktigt idag.

Nu är det dags att resa vidare – till en plats där gudar, sport och arenor spelade en stor roll...

Vad tror ni att nästa uppdrag kan handla om?

/Isa & Leo

Fortlöpande skrivuppgift – En tidsresa genom Europas historia

Under ert äventyr med *Upptäckarna – Europas spår* får ni följa med Isa och Leo när de reser genom Europas historia – från Antikens Grekland till viktiga händelser under 1800-talet.

Samtidigt som ni lär er om historiska platser, personer och idéer, får du skapa en egen huvudperson – någon i din egen ålder – som också färdas genom tiden.

Efter varje uppdrag skriver du ett nytt kapitel i din berättelse. I varje kapitel hamnar din karaktär på samma plats och i samma tid som Isa och Leo – till exempel:

- i Aten under demokratins födelse
- i en medeltida stad full av mysterier...

Du får beskriva vad din huvudperson ser, hör, tänker och gör.
Hur var det att leva då? Vad var annorlunda jämfört med idag?
Vilka äventyr – eller utmaningar – möter din karaktär?

Din berättelse växer för varje uppdrag – och till slut har du skrivit en hel tidsresa genom Europas historia!

Kapitel 1: En dag i Aten

Uppdrag:

Skriv ett kapitel om din huvudperson som lever i Aten under Antikens Grekland. Du kan vara barn till en filosof, en köpman, en vattenbärare eller kanske träffa Sokrates på torget!

Skrivmall: En dag i Aten

1. **Rubrik:**

Exempel: "Sanningens sten" eller "Ett möte med Sokrates"

2. **Inledning:**

Du vaknar upp i Aten 2500 år bakåt i tiden. Hur kan det vara möjligt? Du la ju dig för att sova i din egen säng igår kväll...

3. **Vem är du?**

Vad heter du, hur gammal är du, vad gör din familj?

4. **Hur ser det ut?**

Beskriv torget, kläderna, torgen, Akropolis, rösterna.

5. **Vad händer under dagen?**

Deltar du i en debatt? Följer du med din mamma till marknaden? Träffar du en filosof?

6. **Hur slutar dagen?**

Vad har du lärt dig? Vad tänker du på innan du somnar?

Tips till eleven:

- Skriv i jag-form
- Använd faktaord: demokrati, folkförsamling, filosof
- Beskriv hur det luktar, låter, ser ut

Uppdrag 2: Arenor och imperier – Romarriket

Tema: Romarriket och dess påverkan på Europa

Mål: Eleven lär sig om Romarrikets framväxt, organisation och vardagsliv samt om dess kvarlevor i dagens Europa, t.ex. språk, arkitektur...

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Bara ett exemplar att hänga på tavlan
 - Presentation:  Upptäckarna - Europas spår Slide 12-23
 - Klurighetspapper - [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp
 - Tillgång till digital enhet för lösenordsinmatning
-

Gör så här:

1. Häng upp brevet från Isa och Leo på tavlan.
 2. Visa Slide 12–13 innan du börjar läsa brevet. Be grupperna ta fram en linjal och en penna per grupp. Dela ut ett exemplar av brevet per grupp. Eleverna läser brevet högt tillsammans inom gruppen.
 3. När eleverna läst klart delar du ut en kartutskrift per grupp och visar slide 22 på tavlan.
 4. Låt eleverna själva försöka lösa klurigheten. Ge bara ledtrådar om det verkligen behövs.
 5. När klurigheten är löst får de ett kodord. Låt grupper testa kodordet i gruppens dator eller när alla löst uppgiften, skriv in koden på webbsidan via lärardatorn.
 6. Nu är det din tur att läsa brevet från Isa och Leo högt för klassen och samtidigt projicera bilderna som hör till på tavlan. Eleverna får en repetition och får se bilder som kan hjälpa dem att lagra de nya kunskaperna.
 7. Eleverna skriver in en faktaruta i Elevhäftet.
 8. Vid ett senare tillfälle: skriv det andra kapitlet i berättelsen "En tidsresa genom Europas historia".
-

Brev från Isa & Leo

Hej igen, unga upptäckare!

Nu har vi landat – mitt i ett sorl av röster, hästhovar och skramlande vagnar.

Slide 14: Vi står i en enorm stad med pampiga byggnader och raka vägar som leder åt alla håll. Vi är i staden Rom i Romarriket...

Slide 15: ...för ungefär 2000 år sedan, när staden var huvudstad i ett av de mäktigaste rikena någonsin!

Slide 16: Idag heter landet Italien som Rom ligger i. Kan du hitta Italien på Europakartan?

(Slide 17: Italien på Europakartan)

Slide 18: Så här stort var Romarriket. Denna karta säger er kanske inte så mycket. Be er vuxna i klassen visa på Europakartan hur långt Romarriket bredde ut sig på denna tid.

Slide 19: Vi ser soldater i blanka hjälmar marschera förbi, och vi hör folk ropa på latin, språket som talades i hela riket. Visste ni att många av Europas språk – som italienska, franska och spanska – har sina rötter i latin? Vi hör någon nämna namnet Julius Caesar – en av de mest kända ledarna i Romarrikets historia, som först var general och sedan blev diktator innan han föll offer för en dramatisk maktkamp.

Det doftar av nybakat bröd, men också av svett och sten. Gatorna är fyllda av liv. Här finns badhus, tempel, marknader – och mitt i allt detta står...

Slide 20: ... Colosseum, den stora arenan där tusentals åskådare såg på när gladiatorer kämpade.

Romarna var också mästare på att bygga.

Slide 21: De byggde akvedukter som ledde vatten till städer, broar över floder och vägar som ännu idag finns kvar. De kallade sina vägar för *viae*, och från Rom gick vägar till alla delar av riket.

Vi undrar hur det kunde bli så stort. Och hur kunde det till sist falla?

Men innan vi går vidare i historien...

...kommer en ny klurighet! Klarar ni den, får ni nästa kodord. Och ledtråden? Den tar oss till en ny tid – där riddare, borgar och heliga resor väntar.

/Isa & Leo – i imperiets hjärta

Faktaruta – Romarriket

- Romarriket växte fram ca 500 f.Kr. och varade i över 1000 år.
 - Riket styrdes först som republik, sedan av kejsare.
 - Rom byggde vägar, badhus, arenor, akvedukter och städer.
 - Latinet, som talades i Romarriket, är grunden till många moderna språk.
 - Riket splittrades och föll omkring år 476 e.Kr. i väst.
-

Klurighet – Ticket to ride

Eleverna får en karta över Europa med städer inprickade. På slide 22 kan de se resebiljetter. Serienumren på biljetterna anger ordningen och rutten ska de rita på sitt kartpapper med hjälp av linjal. Rutterna bildar bokstäver → kodordet.

Kodord: VALL (som i vallgrav)

Text på upplåst webbsida (när koden är rätt)

Snyggt jobbat! Ni har hittat vägen – bokstavligen.

Från Roms mäktiga imperium leder nu spåret vidare mot en tid av riddare, slott och heliga resor. Ett nytt kapitel i Europas historia börjar – och vi är på väg dit. Häng med!

Fortlöpande skrivuppgift – Kapitel 2: En dag i Rom

Innehåll:

Din huvudperson anländer till Rom mitt under kejsartiden. Vad händer under dagen?

Förslag på innehåll:

- Vad ser du på gatorna?
 - Mötet med en romersk medborgare, kanske en gladiator, slav eller köpman
 - Ett besök på Colosseum eller i ett badhus
 - En fundering över varför riket är så stort
-

Skrivmall – En dag i Rom

Inledning – Vart har du hamnat?

Beskriv ljud, dofter, byggnader och människor.

Mitt på dagen – Vem träffar du? Vad får du veta?

Samtal, händelser och nya upptäckter.

Något oväntat händer!

En tjuv? En procession? En plötslig folkfest?

Avslutning – Vad tänker du innan du reser vidare?

Funderingar kring romarnas liv, makt och arv.

Uppdrag 3: Mörka riddare och heliga resor – Medeltiden i Europa

Tema: Medeltiden – riddare, feodalism och korståg

Mål: Eleven lär sig om livet under medeltiden, riddarnas roll, hur samhället var uppbyggt med kungar, vasaller och bönder samt hur religionen påverkade livet och ledde till korståg.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar
 - Presentation:  Upptäckarna - Europas spår Slide 24-32
 - Klurighet - [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp
 - Tillgång till digital enhet för lösenordsinmatning
-

Gör så här:

1. Häng upp ett exemplar av brevet på tavlan och läs brevet från Isa & Leo högt för klassen (från detta dokument). Visa tillhörande bilder från presentationen.
 2. Dela sedan ut klurighetspappret, ett per grupp. Och visa videoklipppet på slide 31.
 3. Ge eleverna tid att lösa uppgiften och lista ut koden.
 4. När klurigheten är löst får de ett kodord. Skriv in det på den låsta webbsidan för att fortsätta äventyret.
 5. Eleverna skriver faktaruta i Elevhäftet.
 6. Vid ett senare tillfälle: skriv det tredje kapitlet i berättelsen "En tidsresa genom Europas historia".
-

Brev från Isa & Leo

Hej igen, modiga resenärer!

Vi har landat med ett duns – rakt i en höstack! Framför oss reser sig en grå stenmur. Det är ett slott – med torn, vindbrygga och vallgrav!

Slide 26: Vi har hamnat i medeltiden – för ungefär 1000 år sedan. På borggården tränar unga män med trävapen. De ska bli riddare – soldater i skinande rustningar. Men att bli riddare var inget man blev över en natt. Först började man som väpnare i unga år, och tränade i många år innan man fick svärdet dubbad av en herre eller kung.

Slide 27: Vi smyger in i borgens stora sal. Där sitter en herreman – en vasall – som styr över marken och folket.

Slide 28: I utbyte mot att bönderna får bruka jorden, måste de betala skatt och ibland kämpa i strid. Det kallas för feodalism – ett system som höll ihop samhället.

Men det är inte bara svärd och makt som formar tiden. Kyrkan har också stor makt.

Slide 29: Munkar skriver böcker för hand i tysta kloster, och präster predikar varje söndag. Många tror att livet på jorden bara är en förberedelse för livet efter döden. Vi hör också rykten om något stort.

Slide 30: Kungar och riddare samlas – för att ge sig ut på korståg till det heliga landet i Mellanöstern. Det är farliga resor, men många ser det som sin plikt.

Vi tittar upp mot himlen. Det luktar rök, och någon ropar från torget. Det är marknadsdag! Här säljs kryddor, ull, bröd och hantverk. Vi smyger in i ett skjul. Här var det mörkt, men vi kan ana ett ljussken där inne. Det blinkar...

Vi tror det är dags för följande klurighet. Ledtråden kommer att peka mot nästa epok – då konsten blomstrade, vetenskapen väcktes och gamla idéer fick nytt liv...

/Isa & Leo – bland riddare och klostermurar

Faktaruta – Medeltiden i Europa

- Medeltiden varade i Europa från ca 500–1500 e.Kr.
 - Samhället styrdes enligt feodalism: kungar, vasaller, riddare och bönder.
 - Riddare var krigare med rustning, tränade från ung ålder.
 - Kyrkan hade mycket makt – religion styrde vardagen.
 - Under korstågen reste kristna till Mellanöstern för att "befria" heliga platser.
 - Munkar i kloster bevarade och skrev ner kunskap.
-

Klurighet – Morsekod

Eleverna får en utskrift med morse-alfabetet. I videoklippet får de se en ljuskälla som tänds och släcks. Om ljuskällan syns en kort stund motsvarar det en prick i morse-alfabetet och om ljuskällan syns en lite längre stund motsvarar det ett streck. Starta om videoklippet ifall det stannar till och eleverna inte löst uppgiften än.

Kodord: VINCI

Text på upplåst webbsida

Strålande! Ni har knäckt koden.

Det är böcker – och nyfikenheten i dem – som snart ska ta oss vidare.
Följ med när tankar väcks till liv, gamla idéer föds på nytt och världen öppnar sig för nya upptäckter...

Fortlöpande skrivuppgift – Kapitel 3: En dag på borgen

Innehåll:

Din huvudperson hamnar på en borg under medeltiden. Hen möter riddare, bönder eller munkar.

Förslag på innehåll:

- Hur är livet på borgen?
 - Deltar huvudpersonen i marknaden, tränar med väpnare eller besöker klostret?
 - Hörs rykten om ett korståg?
 - Funderingar över rättvisa, tro och framtid
-

Skrivmall – En dag på borgen

Inledning – Var vaknar du upp?

På borggården, i en stuga, i ett kloster?

Mitt på dagen – Vad händer?

Marknadsdag? Ridträning? En fest? En viktig nyhet?

Något oväntat sker!

En främling kommer? En skatt hittas? Någon faller från tornet?

Avslutning – Vad tar du med dig?

Vad lärde du dig om livet under medeltiden? Vill du stanna – eller vidare?

Uppdrag 4: Pånyttfödelse och nya tankar – Renässansen

Tema: Renässansen – konst, vetenskap och upptäcktsresor

Mål: Eleven lär sig om renässansen som en tid av nytänkande och uppvaknande i Europa. De får kännedom om viktiga personer inom konst, vetenskap, samt om förändrade världsbilden och tryckpressens betydelse.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp
 - Presentation:  Upptäckarna - Europas spår Slide 33-42
 - Klurighet - [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp (som du delar ut när de läst brevt högt för varandra inom gruppen)
 - Tillgång till digital enhet för lösenordsinmatning
-

Gör så här:

1. Häng upp brevet från Isa och Leo på tavlan.
 2. Visa Slide 33-34. Dela ut ett exemplar av brevet per grupp. Eleverna läser brevet högt tillsammans inom gruppen.
 3. När eleverna läst klart delar du ut en klurighetsutskrift per grupp och öppnar slide 41, lite i smyg, när de fått sina klurighetspapper.
 4. Låt eleverna själva försöka lösa klurigheten. Ge bara ledtrådar om det verkligen behövs.
 5. När klurigheten är löst får de ett kodord. Låt grupper testa kodordet i gruppens dator eller när alla löst uppgiften, skriv in koden på webbsidan via lärardatorn.
 6. Nu är det din tur att läsa brevet från Isa och Leo högt för klassen och samtidigt projicera bilderna som hör till på tavlan. Eleverna får en repetition och får se bilder som kan hjälpa dem att laga de nya kunskaperna.
 7. Eleverna skriver in en faktaruta i Elevhäftet.
 8. Vid ett senare tillfälle: skriv det fjärde kapitlet i berättelsen "En tidsresa genom Europas historia".
-

Brev från Isa & Leo

Hej på er, nyfikna tidsresenärer!

Vi står i ett stort, ljust rum. På väggarna hänger målningar som ser så verkliga ut att det känns som att de rör sig. Det luktar färg, bläck och papper.

Slide 35: Vi är i Florens, en stad i Italien. Vi är tillbaka i Italien, som sist vi var här tillhörde Romarriket. Vi har åkt framåt i tiden och nu landat på...

Slide 36: 1400-talet.

Slide 37: Välkommen till renässansen – en tid när människor började tänka på nya sätt, inspirerade av antikens Grekland och Rom. Ordet *renässans* betyder faktiskt "pånyttfödelse".

Slide 38: Konsten blomstrar! Vi ser en man med skissblock och måttband. Det är Leonardo da Vinci – konstnär, uppfinnare, vetenskapsman. Han studerar kroppen, konstruerar flygmaskiner och målar världskända tavlor som Mona Lisa.

Men det är inte bara konsten som förändras. Forskare börjar undersöka världen istället för att bara lita på gamla texter.

Slide 39: Nya upptäckter görs om rymden, kroppen – och jorden. Vi minns att vi i skolan läst om *Copernicus*. Han var den som vågade säga att det inte är solen som kretsar kring jorden, utan tvärtom – jorden rör sig runt solen! Vi kan även minnas *Galileo Galilei* – han kikade upp mot rymden med ett teleskop och höll med Copernicus om att jorden snurrar runt solen. Men det gjorde folk arga. Hans idéer stred mot vad kyrkan lärde ut, så han blev fängslad för sina vetenskapliga påståenden.

Slide 40: Vi hör tryckpressens dunk. Böcker trycks för första gången i mängder. Kunskap sprids snabbare än någonsin tidigare. Tänk att något så enkelt som tryckta ord kunde förändra så mycket!

Någon viskar om nya vägar över haven. Skepp lämnar Europa – på väg mot platser man bara hört talas om. Världen håller på att bli större...

Men först – ett mysterium här igen. Hittar ni koden kan vi fortsätta vår tidsresa!

/Isa & Leo – fyllda av färg och nyfikenhet

Faktaruta – Renässansen

- Renässansen varade ungefär från 1300- till 1600-talet.
 - Det var en tid av nya idéer inom konst, vetenskap och filosofi.
 - Människor inspirerades av antiken.
 - Leonardo da Vinci var en känd konstnär och uppfinnare.
 - Boktryckarkonsten uppfanns – fler kunde läsa och tänka själva.
 - Upptäcktsresor inleddes – världen blev större.
-

Klurighet – Fokus bland havet av symboler

Eleverna får en bild fullproppad med siffror. Om de tittar på bilden på rätt sätt kan de tyda tre bokstäver. När det inte lägger märke till det, precis när de kommit igång med klurigheten, tar du fram slide 41. Där finns en liten ledtråd till att de ska leta efter siffran 8. Åttorna bland alla treor bildar de tre bokstäverna.

Kodord: HAV

Text på upplåst webbsida

Bra jobbat! Ni såg ledtråden i konsten – *hav*.

Följ med oss när nya skepp seglar över okända vatten, kartor ritas om och Europa möter andra delar av världen...

Redo att gå ombord?

Fortlöpande skrivuppgift – Kapitel 4: En dag i renässansens Florens

Innehåll:

Din huvudperson hamnar mitt i renässansens livliga stadsmiljö. Hen möter konstnärer, tryckare eller kanske någon på väg mot en upptäcktsresa.

Förslag på innehåll:

- Besök i ateljé eller verkstad
 - Mötet med nya tankar eller vetenskapsidéer
 - Hör talas om världens mysterier – kanske en karta eller bok väcker fantasin
-

Skrivmall – En dag i renässansen**Inledning – Var är du?**

Vaknar du i en konstnärs ateljé, en boktryckarverkstad eller bland stånden på torget?

Mitt på dagen – Vad händer?

Någon visar en uppfinning? Du ser en bok tryckas? Du får höra om fjärran länder?

Något oväntat sker!

Du hittar ett hemligt meddelande i en bok? En konstnär ber om din hjälp?

Avslutning – Vad tänker du?

Vad tar du med dig från denna tid? Vad vill du själv uppfinna eller utforska?

Uppdrag 5: Stormar till havs – Upptäcktsresor och Europas expansion

Tema: Europas sjöfart och koloniala expansion

Mål: Eleven lär sig om Europas sjövägar under 1400–1600-talet, om upptäcktsresor som Columbus och Magellans, samt om konsekvenserna av kolonialism och mötet mellan världsdelar.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar
 - Klurighetsbild – [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp
 - Presentation:  *Upptäckarna - Europas spår* Slide 43-54
 - Tillgång till dator/platta för att skriva in kodordet
-

Gör så här:

1. Häng upp ett exemplar av brevet på tavlan och läs brevet från Isa & Leo högt för klassen (från detta dokument). Visa tillhörande bilder från presentationen.
 2. Dela sedan ut klurighetspappret, ett per grupp.
 3. Ge eleverna tid att lösa uppgiften och lista ut koden.
 4. När klurigheten är löst får de ett kodord. Skriv in det på den låsta webbsidan för att fortsätta äventyret.
 5. Eleverna skriver faktaruta i Elevhäftet.
 6. Vid ett senare tillfälle: skriv det femte kapitlet i berättelsen "En tidsresa genom Europas historia".
-

Brev från Isa & Leo

Ahoy där, modiga upptäckare!

Nu gungar det under våra fötter – vi står på däck på ett av de fartyg som en gång kryssade över Atlanten! Vi hör vinden vina i seglen och ser sjömän jobba med rep och kartor.

Slide 45: Har ni koll på var världshavet Atlanten ligger på världskartan?

(Slide 46: Atlanten på världskartan)

Slide 47: Vi har hamnat runt 1500-talet – när Europas kungar skickade ut expeditioner över haven. De ville hitta nya handelsvägar till Asien. Men något oväntat hände: de "upptäckte" istället nya delar av världen.

Slide 48: Vi befinner oss på en spansk karavell, ett segelfartyg. Det luktar salt och tjära. Någon ropar om att hålla kursen västerut – vi måste ha hamnat på en av...

Slide 49: ... Christopher Columbus resor! Columbus åkte iväg på en upptäcktsresa från Europa för att hitta...

Slide 50: ... sjövägen till Indien. Han tog sig inte till Indien utan stötte i misstag på en för européerna ny världsdel...

Slide 51: ... Amerika. Eftersom han trodde han kommit till Indien kallade han folket han mötte för "indianer".

Slide 52: Snart hör vi också om Ferdinand Magellan – en annan sjöfarare som påbörjade den första resan runt hela jorden. Tyvärr överlevde han inte hela resan, men hans besättning lyckades ta sig tillbaka efter nästan tre år till havs!

Många fartyg seglade från Spanien och Portugal – men deras resor ledde också till att européerna tog över land och resurser i andra delar av världen. Det kallas kolonialism, och det påverkade livet för miljontals människor.

Vi ser nu Atlanten glittra – men vi vet också att haven delade upp världen och skapade nya kontakter... och konflikter.

Kan ni tyda vår signal? Ledtråden till nästa uppdrag gömmer sig i koden!

/Vindpinade men fascinerade – Isa & Leo

Faktaruta – Upptäcktsresor och kolonialism

- Under 1400–1600-talet skickade Spanien och Portugal ut sjöfarare för att hitta nya handelsvägar.
 - Christopher Columbus nådde Karibien år 1492 – han trodde det var Indien.
 - Ferdinand Magellan ledde den första jorden-runt-resan, men dog under resan.
 - Europeiska resor över haven ledde till kolonialism – européerna tog kontroll över områden i Afrika, Asien och Amerika.
 - Kolonialismen påverkade ursprungsbefolkningar och förändrade världen för alltid.
-

Klurighet – “ORDGÖMMAN”

Eleverna får en ordgömma, ett exemplar per grupp. Detta delar du ut efter att du läst brevet högt för dem. Ge inga instruktioner till klurigheten (berätta inte heller att det är en ordgömma), utan låt dem själva fundera vad de ska göra. När de hittat alla ord, som är listade till höger om ordgömmen, finns bara sex rutor med bokstäver kvar: TESER

Kodord: TESER

Text på låst webbsida när koden är rätt:

Ni navigerade helt rätt – bra jobbat!

Under havens stora upptäckter pågick också något annat omvälvande i Europa. En ny teknik spreds – **boktryckarkonsten**. Den gjorde det möjligt att sprida böcker och idéer snabbare än någonsin tidigare.

Och det dröjde inte länge innan en man i Tyskland använde tryckpressen för att dela sina tankar om hur kyrkan borde förändras. Hans ord skulle få hela Europa att skaka.

Är ni redo för en ny kamp – om tro, makt och förändring?

Fortlöpande skrivuppgift – Kapitel 5: En dag till havs

Innehåll:

Din huvudperson reser med på ett av fartygen – kanske som skeppspojke, resenär, vetenskapsman eller som fånge. Hur är livet ombord?

Skrivmall: En dag till havs på 1500-talet**Inledning – Var är du?**

- Hur ser det ut på fartyget? Hur känns havet?

Mitt på dagen – Vad händer?

- En storm? En upptäckt? Någon blir sjuk?

Oväntad händelse

- Ni går i land? Någon rymmer?

Avslutning – Hur slutar dagen?

- Hur känns det att leva på ett fartyg? Vill du stanna?

Uppdrag 6: Tro, kamp och tryckta idéer – Reformationen förändrar kyrkan

Tema: Reformationen

Mål: Eleven lär sig varför Martin Luther protesterade mot katolska kyrkan, vad avlatshandel var, hur boktryckarkonsten hjälpte sprida nya idéer, och hur reformationen ledde till att den protestantiska kyrkan uppstod.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp
 - Presentation:  Upptäckarna - Europas spår Slide 55-64
 - Tillgång till dator/platta för att skriva in kodordet
-

Gör så här:

1. Dela ut brevet från Isa & Leo till varje grupp (3–4 elever per grupp).
 2. Eleverna läser brevet högt för varandra inom gruppen.
 3. När de läst klart visar du dem slide 63.
 4. Låt eleverna lösa klurigheten innan kodordet skrivs in för att låsa upp nästa uppdrag.
 5. När de löst följande kod läser du brevet högt för dem (från detta dokument) och visar tillhörande bildspel.
 6. Eleverna skriver faktaruta i Elevhäftet.
 7. Vid ett senare tillfälle fortsätter eleverna med skrivuppgiften och kapitel 6.
-

Brev från Isa & Leo

Hallå där, historiedetektiver!

Vi har landat på en stenlagd gata i en liten stad i Tyskland.

Slide 57: Kan ni lista ut var på Europakartan Tyskland ligger?

(Slide 58: Tyskland på Europakartan)

Slide 59: Framför oss tornar en gammal kyrka upp sig – den är mörk och mäktig. På dörren ser vi ett stort papper med en massa text. Och inte vilken text som helst...

Slide 60: Vi läser namnet: **Martin Luther**.

Slide 61: Det är år **1517** och vi är i **Wittenberg**. Här skrev Luther ner **95 protestpunkter** – en lista med saker han tyckte att kyrkan gjorde fel.

Slide 62: Han spikade upp den på kyrkporten för att visa alla vad han tyckte.

Vad var det han protesterade mot? Jo, bland annat **avlatshandeln** – kyrkan sålde förlåtelse som om det vore något man kunde köpa. Många människor var fattiga och rädda, och kyrkan utnyttjade deras oro.

Luthers idéer spreds snabbt – tack vare en annan uppfinning: **boktryckarkonsten**. Med den kunde man trycka tusentals kopior av hans text. Plötsligt kunde människor i hela Europa läsa vad han hade skrivit.

Vi smyger in i kyrkan. En man står där och predikar på **folkspråk**, inte på latin. Det är nytt! Luther ville att alla skulle kunna förstå Bibeln – inte bara prästerna.

Men det här skapade konflikt. Människor började lämna den katolska kyrkan, och **protestantiska kyrkor** växte fram. Kyrkan splittrades – och Europa blev förändrat för alltid.

Kan ni lista ut nästa kod och ta er vidare? Dags att lösa en klurighet!

/Isa & Leo – i en tid av tro, kamp och tryckta idéer

Faktaruta – Reformationen

- Martin Luther levde på 1500-talet i Tyskland.
 - Han kritiserade katolska kyrkan, särskilt avlatshandeln.
 - År 1517 sägs han ha spikat upp 95 teser på kyrkporten i Wittenberg.
 - Boktryckarkonsten hjälpte sprida Luthers idéer snabbt.
 - Det ledde till **reformationen** – en splittring i kyrkan.
 - Nya protestantiska kyrkor bildades, och många länder förändrades.
-

Klurighet – “Hemliga rutor”

På slide 63 får eleverna se sju stycken rutor - tre par och en enskild. Det tjocka strecket i varje ruta visar en del av en bokstav och den andra visar den andra delen av bokstaven. Tre av bokstäverna består alltså av två streck och en bokstav av bara ett sträck.

Kodord: LXIV (Ludvig XIV)

Text på upplåst webbsida

Bra jobbat – ni har avslöjat koden!

Ordets betydelse kommer bli tydlig snart. För samtidigt som kyrkor förändrades och splittrades, började en annan makt växa i Europa: **kungarnas**.

Snart ska vi resa till ett slott som glittrar av guld, där kungen styr över allt från krig till kläder. Men först – hämta andan och ladda om!

Skrivuppgift – Kapitel 6: En tid av tro och protest

Eleverna skriver om sin huvudperson som befinner sig i Tyskland under reformationen. Personen kanske råkar befinna sig i Wittenberg när Luther spikar upp sina 95 teser. Kanske har familjen olika tro? Kanske blir huvudpersonen nyfiken – eller rädd?

Skrivmall: En dag i en stad där protesterna börjar

Inledning – Var är du?

- Du befinner dig i Tyskland, år 1517. Beskriv gatan, staden, människorna, kyrkan.

Mitt på dagen – Vad händer?

- Någon spikar upp ett dokument på kyrkporten. Folk samlas. Du hör viskningar om förändring.
- Någon ger dig en text.

Något oväntat händer!

- Kanske någon i din familj är arg över protesterna?
- Kanske prästen i byn säger något oväntat?

Avslutning – Hur slutar din dag?

- Vad tänker du? Är du rädd, hoppfull, nyfiken?
- Vad berättar du för dina vänner?

Uppdrag 7: Kronor och krut – Kungar med makt och Europas stormakter

Tema: Kungamakt och absolutism

Mål: Eleven lär sig om Ludvig XIV och hur kungarna i Europa samlade makt under 1600–1700-talet. De får förstå begreppet absolutism, Versailles som symbol för makt, samt kopplingar till stormaktspolitik i Europa.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar
 - Klurighet - [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp, enkelsidig utskrift (INTE dubbelsidig utskrift)
 - Presentation:  *Upptäckarna - Europas spår* Slide 65-74
 - Tillgång till dator/platta för att skriva in kodordet
-

Gör så här:

1. Häng upp ett exemplar av brevet på tavlan och läs brevet från Isa & Leo högt för klassen (från detta dokument). Visa tillhörande bilder från presentationen.
 2. Dela sedan ut ett exemplar av klurigheten (två olika papper) per grupp och visa slide 73.
 3. Ge eleverna tid att lösa uppgiften och lista ut koden.
 4. När klurigheten är löst får de ett kodord. Skriv in det på den låsta webbsidan för att fortsätta äventyret.
 5. Eleverna skriver faktaruta i Elevhäftet.
 6. Vid ett senare tillfälle: skriv det sjunde kapitlet i berättelsen "En tidsresa genom Europas historia".
-

Brev från Isa & Leo

Hallå där, maktspanare!

Vi står på en välklippt gräsmatta. Framför oss tornar ett slott upp som får oss att tappa hakan. Det är gigantiskt, fullt av gyllene detaljer, fontäner och statyer. Folk i färgglada kläder rör sig graciöst genom trädgården. Musiken hörs från öppna fönster, doften av parfym och blommor svävar i luften.

Slide 67: Vi har landat vid **Versailles** – ett av de mest berömda slotten i världen.

Slide 68: Året är **runt 1700**, och vi är i **Frankrike**.

Slide 69: Kan ni hitta Frankrike på Europakartan?

(Slide 70: Frankrike på Europakartan)

Slide 71: Just nu är **Ludvig XIV (fjortonde) kung**. Han kallades **Solkungen** och var en av Europas mest mäktiga härskare. Han blev kung när han var bara fyra år gammal.

Här styr kungen **allt** – från krig och skatter till vilka kläder hovet ska bära. Det kallas **absolutism** – när en kung har all makt, utan att dela med sig till riksdagar eller parlament.

Slide 72: Inne i slottet glittrar kristallkronor och speglar. Hovet är fullt av adelsmän, tjänare, konstnärer – alla försöker imponera på kungen. Det är inte bara ett slott – det är en symbol för **makt och kontroll**.

Men medan Versailles glänser, är livet ute på landsbygden något helt annat. Bönderna har knappt mat, och krigen kostar mycket. Kanske kommer inte detta maktsystem att vara för evigt?

Kan ni lista ut nästa kod och ta er vidare?

/Isa & Leo – imponerade, men fundersamma

Faktaruta – Versailles och absolutism

- Versailles ligger i Frankrike, nära Paris.
 - Byggs ut till ett enormt slott av kung **Ludvig XIV**, även kallad **Solkungen**.
 - Ludvig XIV styrde enligt **absolutism** – han hade all makt själv.
 - Hovlivet i slottet var strikt och kontrollerat – en del av maktutövningen.
 - Samtidigt växte stormakter i Europa, och kungamakten var ofta kopplad till krig och rikedom.
 - Versailles blev en förebild för andra kungar i Europa.
-

Klurighet – “Solens fläckar”

Dela ut ett exemplar av klurigheten - två skilda papper per grupp. Eleverna ska klura ut att de ska lägga pappret med bokstäver mot fönstret (det behöver alltså vara ljust ute) och sedan lägga pappret med solen ovanpå. De bokstäver som täcks av solens fläckar är kodordet.

Kodord: **TANKAR**

(ledtråd till nästa uppdrag: Upplysningstiden – nya tankar föds)

Text på upplåst webbsida

Bra jobbat, klurare!

Ni har knäckt koden och är redo för nästa steg. Men nu börjar något hända. Böcker sprids. Nya tankar föds. Människor börjar ställa frågor om makt, frihet – och varför vissa har allt medan andra inget.

Vart är vi på väg?

Följ med – och upptäck hur **idéer kan förändra världen**.

Skrivuppgift – Kapitel 7: Ett liv i skuggan av kungens makt

Eleverna skriver om sin huvudperson som lever i Frankrike under Ludvig XIV:s tid. Kanske arbetar de i slottet, kanske bor de i en bondby och hör rykten om kungen.

Skrivmall: En dag i Solkungens rike

Inledning – Var är du?

– Du vaknar i närheten av Versailles – är du tjänare, adelsbarn, trädgårdsarbetare, soldat eller bonde?

Mitt på dagen – Vad händer?

– Ser du kungen? Hör du någon prata om skatt eller krig? Är du med på en ceremoni?

Något oväntat händer!

– Du råkar komma in i en del av slottet du inte får vara i? Någon säger något om förändring?

Avslutning – Hur slutar din dag?

– Vad har du förstått om makt? Vad funderar du på innan du somnar?

Uppdrag 8: Tankarnas revolution – Upplysningen

Tema: Upplysningen – idéernas tidsålder

Mål: Eleven lär sig om upplysningstiden, viktiga tänkare och idéer om frihet, kunskap och vetenskap. De får förstå hur ifrågasättande av gamla sanningar banade väg för revolutioner och förändringar i Europa.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp.
 - Presentation:  *Upptäckarna - Europas spår* Slide 75-83
 - Tillgång till dator/platta för att skriva in kodordet
-

Gör så här:

1. Dela ut brevet från Isa & Leo till varje grupp (3–4 elever per grupp)
 2. Eleverna läser brevet högt för varandra inom gruppen
 3. När de har läst klart visar du slide 82
 4. Låt eleverna lösa klurigheten innan kodordet skrivs in för att låsa upp nästa uppdrag
 5. Nu är det din tur att läsa brevet högt och visa tillhörande bildspel.
 6. Eleverna skriver faktaruta i Elevhäftet.
 7. Vid ett senare tillfälle fortsätter eleverna skriva kapitel 8 i sin berättelse.
-

Brev från Isa & Leo

Hej igen, nyfikna upptäckare!

Nu är vi omgivna av böcker, vetenskapliga instrument och något vi nästan kan kalla... tankar i luften.

Slide 77: Vi befinner oss i Europa på 1700-talet, mitt i det som kallas **Upplysningstiden** – en tid då många började **tänka på nya sätt**.

Slide 78: Vi hör människor diskutera på kaféer, på gårdar, i bokhandlar. De talar om **frihet**, **rättvisa** och **förnuft**. De ifrågasätter varför kungen har all makt, varför kyrkan bestämmer allt och varför vissa föds med rättigheter – medan andra inte gör det.

Slide 79: En man som heter **Voltaire** säger att vi måste få **tänka och tro som vi vill**. En annan, **Rousseau**, säger att makten borde komma från folket.

Slide 80: I Storbritannien skriver **Isaac Newton** om hur världen fungerar med hjälp av **naturens lagar**.

Slide 81: Vi har också fått höra att många av dessa nya idéer spreds med hjälp av **boktryckarkonsten**. Plötsligt kunde böcker tryckas i massor och läsas av människor långt bort.

Men vi märker också att alla inte gillar dessa nya tankar. De gamla makthavarna är oroliga. Det känns som att något stort är på väg att hända...

Kan ni lista ut nästa kod och följa med oss vidare?

/Tankfulla hälsningar – Isa & Leo

Faktaruta – Upplysningen

- Upplysningen var en idéströmning på 1700-talet.
- Människor började ifrågasätta kungars, kyrkans och adelns makt.
- Tänkare som Voltaire och Rousseau ville se mer frihet, jämlikhet och förnuft.
- Vetenskapens framsteg, som Newtons upptäckter, förändrade synen på världen.
- Boktryckarkonsten hjälpte till att sprida nya idéer i hela Europa.
- Upplysningen banade väg för revolutioner, till exempel i Frankrike.

Klurighet – “Periodiska systemet”

I brevet finns fem tal skrivna i ljusgrått. Dessa tal återkommer i periodiska systemet på slide 82. Eleverna ska plocka grundämnets förkortning, till exempel talet 87 = Fr, I = 53...

Kodord: FrIHeTeN (OBS! Notera versaler och gemener)
(ledtråd till nästa uppdrag: Franska revolutionen)

Text på upplåst webbsida

Ni har knäckt koden – imponerande!

Orden ni hittade leder till något som dessa tänkare kämpade för: FRIHETEN. Men idéer är bara början. När tankar sprids kan de sätta världen i rörelse.

Följ med oss till Paris. Något stort håller på att hända. Människor marscherar, ropar – och kräver att bli hörda.

Skrivuppgift – Kapitel 8: Ett ljus tänds

Eleven skriver om sin huvudperson som lever under upplysningen. Kanske träffar de på en av de stora tänkarna, hör ett föredrag eller läser en förbjuden bok.

Skrivmall: En dag bland idéer och ifrågasättande

Inledning – Var är du?

– Du är i Paris eller London. Kanske i en bokhandel, ett café eller hemma hos en filosof?

Mitt på dagen – Vad händer?

– Du hör någon prata om rättigheter, du läser en bok eller får veta något som förändrar ditt sätt att tänka.

Något oväntat händer!

– En diskussion bryter ut? Någon förbjuder en bok? Du blir inbjuden till en salong?

Avslutning – Hur slutar din dag?

– Vad tänker du på innan du somnar? Vilka nya tankar snurrar i ditt huvud?

Uppdrag 9: Frihetens kamp – Franska revolutionen och förändringens vindar

Tema: Franska revolutionen

Mål: Eleven lär sig vad Franska revolutionen handlade om, vilka orsaker som låg bakom, samt hur idéer om frihet, jämlikhet och folkstyre förändrade Europa.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp
 - Presentation:  *Upptäckarna - Europas spår* Slide 84-92
 - Tillgång till dator/platta för att skriva in kodordet
-

Gör så här:

1. Dela ut brevet från Isa & Leo till varje grupp (3–4 elever per grupp)
 2. Eleverna läser brevet högt för varandra inom grupperna.
 3. När eleverna läst klart speglar du upp slide 91 på tavlan.
 4. Låt eleverna lösa klurigheten med så lite hjälp som möjligt av dig. Eleverna kollar sedan om de har rätt kod genom att skriva in koden på den låsta webbsidan.
 5. Nu är det din tur att läsa brevet högt (från detta dokument) och visa tillhörande bildspel.
 6. Eleverna skriver faktaruta i Elevhäftet.
 7. Vid ett senare tillfälle skriver eleverna fortsättning på sin skrivuppgift - kapitel 9.
-

Brev från Isa & Leo

Bonjour, upptäckare!

Vi står mitt bland tusentals människor. Vissa bär vapen, andra bara hopp.

Slide 86: Det är juli 1789 och vi är i Paris, Frankrikes huvudstad, mitt i ett av historiens största uppror..

Slide 87: **Franska revolutionen!**

Folk här har tröttnat. De är arga. På kungen, adeln och kyrkan som har all makt – medan vanliga människor får lite att säga till om. Många svälter, men palatset i Versailles glittrar fortfarande av guld.

Vi följer ett folkuppror som marscherar mot en gammal fästning – **Bastiljen**. Den har blivit en symbol för orättvisorna. När folket stormar Bastiljen den 14 juli börjar allt förändras.

Slide 89: Vi hör människor prata om **frihet, jämlikhet och broderskap**. Nya idéer – som vi minns från Upplysningen – har börjat slå rot. Frankrike ska bli en **republik** där folket har makten.

Men det är inte bara drömmar. Det är också våld, avrättningar och rädsla. En ny uppfinning...

Slide 90: ... **giljotinen** – används flitigt under det som kallas **skräckväldet**. Bl.a. kommer kungen att halshuggas.

Vi har sett hur snabbt ett samhälle kan förändras när människor kräver sin rätt. Men hur påverkar det framtiden?

Hinner ni lösa klurigheten innan nästa revolution börjar?

/Isa & Leo – mitt i folkets kamp

Faktaruta – Franska revolutionen

- Revolutionen började 1789 i Paris, Frankrike.
 - Orsaker: orättvisor, fattigdom, höga skatter och idéer från upplysningen.
 - Folket stormade Bastiljen – en symbol för kungens makt.
 - Kungen avsattes och en republik utropades.
 - Människor krävde frihet, jämlikhet och folkstyre.
 - Under skräckväldet användes giljotinen mot kungatrogna och motståndare.
-

Klurighet – “Bokhyllan”

När eleverna läst brevet klart speglar du upp slide 91 på tavlan. I brevet från Isa och Leo finns ett rutfält med lika många rutor som bokhyllan. I bokhyllan finns olika saker på en del av hyllorna. I motsvarande rutor i brevet finns bokstäver. I brevets text finns fyra ord som är kursiverade (*vapen*, *huvud*(stad), *guld* och *rot*). Dessa saker finns i bokhyllan. Eleverna ska alltså plocka ihop de bokstäver som motsvarar vapen=Å, huvud=N, guld=G och rot=A.

Kodord: ÅNGA

(Ledtråd till nästa uppdrag: den industriella revolutionen)

Text på upplåst webbsida

Ni klarade det – frihet är inte lättvunnen!

Kodordet “ÅNGA” för kanske tankarna till något annat än revolutioner... men i framtiden är ånga inte bara vatten som kokar – det är kraft. Kraft till maskiner, fabriker och tåg som förändrar hela samhället.

Följ med till Storbritannien. Något stort håller på att hända – en ny revolution, men den sker med kugghjul och rökpelare.

Skrivuppgift – Kapitel 9: På gatorna i Paris

Eleven skriver om sin huvudperson som befinner sig mitt i Franska revolutionen.

Skrivmall: En dag mitt i revolutionen

Inledning – Var är du?

- Du är i Paris. Kanske utanför Bastiljen eller i en folksamling vid rådhuset.

Mitt på dagen – Vad händer?

- Du hör rykten om revolution. Du ser folkmassor eller en avrättning. Hur reagerar du?

Något oväntat händer!

- Du möter någon som är kungatrogen? Du gömmer en förbjuden skrift? Någon misstänker dig för att vara spion?

Avslutning – Hur slutar din dag?

- Har du förändrats? Har du fått nya tankar om makt och frihet?

Uppdrag 10: Maskiner och människor – Den industriella revolutionen

Tema: Industriella revolutionen

Mål: Eleven lär sig hur den industriella revolutionen förändrade samhället i grunden – från jordbruk till industri. De får förståelse för tekniska uppfinningar som ångmaskinen, för städernas tillväxt och för arbetarnas villkor och kamp för rättigheter.

Förslag på gruppindelning: 3(-4) elever per grupp

Tidsåtgång: 30 min

Material:

- Brev från Isa & Leo – [skriv ut här!](#) Ett exemplar behövs.
 - Klurighetsutskrift – [skriv ut här!](#) Ett exemplar per grupp
 - Presentation:  *Upptäckarna - Europas spår* Slide 93-104
 - Tillgång till dator/platta för att skriva in kodordet
-

Gör så här:

1. Häng upp brevet från Isa & Leo på tavlan och läs upp brevtextrer från detta dokument. Visa samtidigt tillhörande bilder.
 2. Dela ut klurighetspappret, ett exemplar per grupp.
 3. Låt eleverna lösa klurigheten med så lite hjälp som möjligt av dig. Eleverna kollar sedan om de har rätt kod genom att skriva in koden på den låsta webbsidan.
 4. Eleverna skriver faktaruta i Elevhäftet.
 5. Vid ett senare tillfälle skriver eleverna fortsättning på sin skrivuppgift - kapitel 9 och vid ett ytterligare tillfälle skriver de avslutningen.
-

Brev från Isa & Leo

Hej igen, upptäckare!

Det luktar rök, smuts och bränd metall. Vi står i en fabrik – och här smids inte bara järn, utan **framtiden**.

Slide 95: Det är **1800-tal** och vi har kommit till **Storbritannien**.

Slide 96: Kan ni peka ut var Storbritannien ligger på Europakartan?

(Slide 97: Storbritannien på Europakartan)

Slide 98: Vi har hamnat mitt i den **den industriella revolutionen**.

Slide 99: Vi hör dunket från stora maskiner. De drivs av något som förändrade allt – **ångkraft**. En smart uppfinning som gjorde det möjligt att spinna tyg, pumpa vatten och till och med driva tåg och båtar!

Slide 100: Folk flyttar från landsbygden till **städer som Manchester och London**. Här söker de arbete i fabrikerna. Det är trångt, bullrigt och smutsigt – men det är här framtidens samhälle börjar ta form.

Slide 101: Vi träffar barn i vår ålder som jobbar långa dagar, ofta 12 timmar eller mer. Vissa får lungsjukdomar av dammet i bomullsfabriken. Det är orättvist – men samtidigt föds nya idéer om **rättigheter och fackföreningar**.

En man berättar att det nu finns **arbetarrörelser** som kräver bättre villkor och högre löner. Tänk, först ville man ha makt över kungen – nu kräver man bättre livsvillkor i fabrikerna.

Slide 102: Vi hör också ett vislande ljud... ett **ånglok** passerar på rälsen ovanför oss. Ett helt nytt sätt att resa, frakta mat, kläder och tankar.

Den här världen liknar vår – men är ändå helt annorlunda.

Vi har kommit till slutet av vår tidsresa – men innan vi återvänder behöver vi er hjälp. Klarar ni en sista klurighet?

/Isa & Leo – med kol på näsan men kunskap i bagaget

Faktaruta – Industriella revolutionen

- Började i Storbritannien runt 1750 och spreds över Europa och världen
 - Ångmaskinen revolutionerade produktionen
 - Fabriker ersatte hantverk och jordbruk
 - Människor flyttade till städer – urbanisering
 - Dåliga arbetsvillkor ledde till arbetarrörelser och fackföreningar
 - Nya uppfinningar: ånglok, spinnmaskiner, ångbåtar
-

Klurighet – Repetitionsfrågor

Elevuppgift:

Sista klurigheten består av **10 repetitionsfrågor** – en från varje uppdrag.

När alla svar är rätt får de fram den **sista koden** genom att ta en bokstav från varje ord.

Ordningstalet inom parentes säger vilken bokstav i ordningen som gäller för det enskilda svaret.

Notera Ö-prickarna ovanför ett av bokstavsstrecken. Ett O ska bli ett Ö.

KODORD: TACKFÖROSS

Text på uppläst webbsida – Final

Ni gjorde det! Kodlåset är knäckt. Ni har klarat alla uppdrag.

Ni har rest genom ett par **tusen år av Europas historia** – genom antikens idéer, medeltidens riddare, revolutionens dån och industrins frustande maskiner. Ni har mött kungar och kejsare, tänkare och upptäckare, barn som arbetat och människor som kämpat.

Tillsammans med **Isa & Leo** har ni inte bara lärt er om historien – ni har **upplevt den**.

Vi hoppas att ni tar med er en nyfikenhet, förståelse och en känsla av att ni själva är en del av det stora historiska äventyret.

Från oss till er – ett stort TACK!

Äventyret kanske är slut – men **er historia har bara börjat**.

/Isa & Leo – åter i nutid, med historien i hjärtat

Skrivuppgift – Kapitel 10: En dag i industrins skugga

Uppdrag 10: Maskiner och människor – Industriella revolutionen

Instruktion till eleven:

I detta kapitel ska du skriva om hur din huvudperson hamnar i en stad under den industriella revolutionen. Du får själv välja om hen arbetar i en fabrik, lever i en arbetarfamilj eller kanske möter en uppfinnare eller en lokförare. Miljön ska kännas smutsig, bullrig och förändrad. Beskriv hur livet påverkas av alla maskiner, den nya tekniken och hur det känns att leva i denna tid.

Skrivmall – En dag under industriella revolutionen

Inledning – Din ankomst i staden

- Var vaknar din huvudperson?
- Hur ser platsen ut? Luktas det rök? Hörs maskiner?
- Vad är det första din karaktär ser?

Mitt på dagen – En vanlig (eller ovanlig) dag

- Vad får din karaktär i uppgift att göra?
- Vad är jobbet? Hur känns det?
- Träffar hen några andra barn eller vuxna?

Något oväntat händer

- Kanske en maskin går sönder?
- Kanske någon berättar om strejk eller om rättigheter?
- Hur reagerar din huvudperson?

Avslutning – Kvällen faller

- Var sover din karaktär?
 - Vad tänker hen på innan hen somnar?
 - Längtar hen bort eller trivs hen i denna tid?
-

Avslutande skrivuppgift – Hem igen: En tidsresa att minnas

Efter Uppdrag 10 – Tidsresan är över

Instruktion till eleven:

Din huvudperson har varit med om en fantastisk resa genom Europas historia – från antikens Grekland till industristäderna i Storbritannien. I detta sista kapitel får du berätta om hur din karaktär kommer tillbaka till nutiden. Hur har hen förändrats? Vad minns hen tydligast? Vad vill hen berätta för andra?

Skrivmall – Hem igen efter historien

Inledning – Återkomsten

- Hur kommer karaktären tillbaka till nutiden?
- Vem träffar hen först? Hur känns det att vara hemma?

Reflektion – Vad var det mest minnesvärda?

- Vilken tidsepok fastnade mest? Varför?
- Vad var mest överraskande eller lärorikt?

Vad har karaktären lärt sig?

- Hur har hen förändrats under resan?
- Har hen börjat se på världen på ett nytt sätt?

Avslutning – Ett sista farväl

- Skulle karaktären vilja resa igen?
- Har hen något att säga till andra om historien?